СЕКЦІЯ 4
ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 346.61

АНТИДЕМПІНГОВЕ МИТО ЯК ЗАСІБ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Ваколюк С.М., доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри бізнесу і права
Вінницький соціально-економічний інститут
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Стаття присвячена детальному аналізу антидемпінгового мита як засобу митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Автором була досліджена нормативно-правова база регулювання антидемпінгового мита, визначено спільні й відмінні риси загальних та особливих видів мита, мета, об'єкти та процедура застосування останнього. Наводиться власне бачення стосовно віднесення антидемпінгового мита до одного з інструментів митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Ключові слова: *митно-тарифне регулювання, інструмент митно-тарифного регулювання, антидемпінгове мито, Генеральна угода з тарифів і торгівлі, податковий характер.*

Статья посвящена детальному анализу антидемпинговой пошлины как средства таможенно-тарифного регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине. Автором была исследована нормативно-правовая база регулирования антидемпинговой пошлины, определены общие и отличительные черты общих и особых видов пошлин, цель, объекты и процедура применения последнего. Приводится собственное видение относительно отнесения антидемпинговой пошлины в один из инструментов таможенно-тарифного регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине.

Ключевые слова: *таможенно-тарифное регулирование, инструмент таможенно-тарифного регулирования, антидемпинговая пошлина, Генеральное соглашение по тарифам и торговле, налоговый характер.*

Vakoliyk S.N. ANTI-DUMPING DUTY AS A MEANS OF CUSTOMS-TARIFF REGULATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES IN UKRAINE

The article focuses on the detailed analysis of anti-dumping duty as a means of customs-tariff regulation of foreign economic activities in Ukraine. The author has investigated the normative and juridical framework of governing of anti-dumping duty, the common features of general customs duties and specific ones are determined, the purpose, objects and procedure of application were found out. The author's vision concerning anti-dumping duty attributing to one of the tools of customs-tariff regulation of foreign economic activities in Ukraineis presented.

Key words: *customs-tariff regulation, instrument of customs and tariff regulation, anti-dumping duties, General Agreement on Tariffs and Trade, fiscal.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України відбувається постійне зростання обсягів та розширення масштабів міжнародної торгівлі. Це стосується як експорту товарів, так і його імпорту. При цьому можна відмітити той факт, що постійно посилюються вимоги міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки України та зниження національних торговельних бар'єрів. Відбувається імплементація норм Європейського законодавства в національну практику митного регулювання України. Процес інтеграції до європейської системи господарювання через міжнародні економічні зв'язки, які формуються й реалізуються на ринкових засадах, об'єктивно створює умови для оптимального розміщення ресурсів, підвищення рівня національного виробництва, ефективного розв'язання соціально-економічних проблем. Однак такі процеси одночасно приводять і до проблем існування національного товаровиробника, тому що його продукції важко конкурувати з іноземними позиціями, котрі реалізуються за нижчою ціною у зв'язку із суб'єктивними факторами.

Тому одним з особливих видів мита, котрі передбачені у ст. 275 Митного кодексу України, що застосовуються з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників, у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, є антидемпінгове мито.

Антидемпінгове мито передбачене відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, котрі визнані об'єктом демпінгу, що заподіюють шкоду або створює

загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Антидемпінгове мито на сьогоднішній день є одним із найбільш дискусійних видів серед особливих мит через його невизначеність як засобу державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Тому дана проблема в умовах активізації інтеграційних процесів вітчизняних підприємств вивчалась багатьма вченими та дослідниками і знайшла своє відображення в їх роботах. Важливий вклад у дослідження цього питання зробили: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, К.Г. Борисов, Л.К. Воронова, Є.В. Додін, Д.В. Задихайло, О.М. Кочергін, І.С. Капуш, В.В. Поєдинок, А.Ф. Ноздрачев, С.Г. Осика та інші.

Метою статті є дослідження правової мети антидемпінгового мита як засобу митно-тарифного регулювання та виключення можливості віднесення його до засобів нетарифного регулювання. Разом із тим автором було проаналізовано підходи до самого розуміння антидемпінгового мита та основні його риси, що обумовлюють відмінність від інших мит.

Виклад основного матеріалу. Одним із важливих елементів у питанні віднесення антидемпінгових мит до засобів митно-тарифного регулювання виступає сама проблема визначення класифікації антидемпінгового та інших особливих видів мита. Попри присутність у його назві дефініції «мито», існують чималі суперечності щодо належності даного виду мита до засобів митно-тарифного регулювання. Так, на думку ряду дослідників, зі змісту угод Світової Організації Торгівлі випливає важливий факт, що антидемпінгові, компенсаційні та захисні заходи, включаючи і відповідні мита, слід розглядати в рамках так званих заходів торговельного захисту і, відповідно, відносити до заходів нетарифного регулювання [1; 2].

Перш за все слід звернути увагу на формулювання статті XI Генеральної угоди з тарифів і торгівлі, за якою особливою рисою для віднесення інструменту державного регулювання переміщення товарів через митний кордон до тарифних або нетарифних засобів є наявність або відсутність у механізмах їх застосування податкового складника [3].

На думку автора, перш за все для дослідження механізму застосування антидемпінгового мита потрібно визначити нормативне закріплення дефініції «антидемпінгове мито». Нормативно-правовою базою, що регулює дане питання застосування антидемпінгового мита в Україні, є Митний кодекс України від 13 березня 2012 року [4] та Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22 грудня 1998 року [5].

Законотворцем у ч. 1 ст. 271 Митного кодексу України закріплена офіційна дефініція мита, що є загальнодержавним податком, встановленим Податковим кодексом України та вищезазначеним кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до вищезгаданого кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Частина 2 цієї статті чітко перелічує різновиди мита, що застосовуються на митній території Україні, серед яких потрібно виділити особливі види мита, до якого відноситься антидемпінгове мито. Мету застосування даного мита передбачено у ст. 275 Митного кодексу України, а саме: захист економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, що сплачуються незалежно від інших видів мита. Підставою ж застосування антидемпінгового мита є можливість заподіяння шкоди національному товаровиробнику у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, або вивезення за межі митної території України товарів за ціною, істотно нижчою за ціни інших експортерів, подібних або безпосередньо конкуруючих товарів на момент цього вивезення, якщо таке вивезення заподіює шкоду.

Автор статті дійшов висновку, що законотворець під антидемпінговим митом розуміє особливий вид мита, що застосовується за умови заподіяння шкоди національному товаровиробнику та з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників і сплачується незалежно від інших видів мита.

Тому можна дійти висновку, що антидемпінгові мита мають цілий набір ознак, за якими, на думку автора, їх можна віднести до митно-тарифних засобів регулювання, зокрема:

– антидемпінгові мита носять характер податкового платежу, вони не є видом штрафу або плати за послуги;

– антидемпінгові мита мають ставку, яка виражена у відсотках або у грошових одиницях;

– регулятивний вплив антидемпінгових мит реалізується через механізм ціноутворення;

– надходження від антидемпінгових мит зараховуються до державного бюджету.

Таким чином, відповідно до ст. XI ГАТТ, антидемпінгове мито як засіб державного регулювання слід відносити до інструментарію тарифного регулювання.

Виокремлення особливих видів мита свідчить про певні ознаки, що притаманні лише спеціальним, антидемпінговим та компенсаційним митам. Дані ознаки і є тими, котрі виділяють їх в окрему категорію. Якщо говорити про відмінності між загальними й антидемпінговими та іншими особливими видами мита, то можна виокремити лише три основні позиції: об'єкти регулятивного впливу, мету регулятивного впливу та процедуру встановлення мита.

Аналізуючи відмінності між загальними та особливими митами, в першу чергу автор звертає увагу на мету застосування особливих мит або ж на специфічну функцію. Яскравим прикладом є те, що у митному законодавстві цілого ряду країн для характеристики антидемпінгових, спеціальних та компенсаційних мит застосовується загальна дефініція «захисні мита». Тому захисні мита і є інструментом загальної торговельної політики і слугують для захисту інтересів товаро-

виробників у разі дешевого імпорту з інших країн. Захисні мита впроваджуються задля убезпечення власного виробника від так званої «несправедливої торговельної практики», до якої належать демпінговий експорт, субсидування експорту в країнах-експортерах, невиконання країнами – торговельними партнерами – своїх міжнародних зобов'язань, зокрема вимоги Світової Організації Торгівлі та Генеральної угоди з торгівлі та тарифів 1947 року [6].

Отже, можна зазначити, що особливі види мита покликані не врегулювати загальну структуру імпорту та експорту товарів, а лише компенсувати конкретні випадки недобросовісної конкуренції у сфері зовнішньої економічної діяльності держави. Оскільки у випадку демпінгу ця недобросовісна конкуренція полягає у занадто дешевому імпорті, котрий негативно впливає на механізми ціноутворення на внутрішньому ринку держави, захисна функція особливих мит полягає у компенсації різниці між нормальною ціною товару та заниженою.

Тому автор виокремлює першу відмінну рису – це мета застосування антидемпінгового мита, тобто захист національного товаровиробника шляхом компенсації різниці між нормальною ціною товару на внутрішньому ринку та заниженою ціною завезеного товару з іншої країни.

Наступною специфічністю застосування антидемпінгового мита, котра відрізняє його від загальних мит, є процедура застосування, а саме: антидемпінгове мито застосовується на підставі законів та підзаконних нормативно-правових актів прийнятих уповноваженими на те органами виконавчої влади. Процедура застосування антидемпінгового мита затверджена у Антидемпінговому Законі, відповідно до якого антидемпінгове мито застосовується виключно у разі ввезення на митну територію України товарів, котрі є об'єктом демпінгу, що безпосередньо заподіює шкоду національному товаровиробнику, або у разі вивезення за межі митної території України товарів за ціною, істотно нижчою за ціни інших експортерів подібних або безпосередньо конкуруючих товарів на момент цього вивезення, якщо таке вивезення заподіює шкоду.

Керуючись положенням Антидемпінгового закону, антидемпінгове мито є зовнішнім проявом антидемпінгових заходів, що застосовуються на підставі антидемпінгового розслідування. Тому потрібно проаналізувати процедуру застосування антидемпінгового мита. Відповідно до ст. 3 Антидемпінгового закону проведення антидемпінгового розслідування в Україні здійснюється на засадах, визначених цим Законом, уповноваженими на це органами: центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики, тобто Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, – Державною фіскальною службою, а також Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі.

Оскільки у положенні Антидемпінгового закону містяться деякі неточності, варто привести дане положення у відповідність до чинного законодавства та структури системи державних органів України. Тому відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 236 від 21 травня 2014 року [9], Державна фіскальна служба України є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику та державну політику у сфері державної митної справи, як наслідок, пропонується внести зміни у ст. 3 Антидемпінгового закону, де замінити формулювання «центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику» на «центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику та державну політику у сфері державної митної справи».

Процедура застосування антидемпінгових мит розпочинається з антидемпінгового розслідування, яке проводиться з метою встановлення фактів демпінгу та шкоди національному товаровиробнику. Як наслідок, на підставі проведеного антидемпінгового розслідування Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі ухвалює рішення про застосування антидемпінгових заходів, організовує та контролює їх виконання. Як вже зазначалося вище, антидемпінгові заходи здійснюються шляхом застосування антидемпінгового мита на товар, що являється об'єктом демпінгу.

Окрім того, процедура встановлення та визначення розміру антидемпінгового мита істотно відрізняється від процедури встановлення загальних мит, ставки яких, відповідно до ст. 2 Закону України «Про Митний тариф», встановлюються або змінюються виключно шляхом внесення змін до Митного тарифу України в порядку, визначеному законом. Антидемпінгові та інші особливі види мита мають персоніфікований, індивідуальний характер, що є певного роду аргументом для віднесення їх до засобів нетарифного регулювання; в рамках СОТ особливі мита розглядаються як один із варіантів заміни нетарифних бар'єрів.

Якщо звернутися до міжнародно-правового регулювання антидемпінгових мит, то нормами угод СОТ визначаються, насамперед, процедурні питання встановлення таких мит (необхідні умови для застосування, розрахунку демпінгової маржі і, відповідно, обмеження її величиною ставки мита тощо). Таким чином, міжнародно-правові зобов'язання держав-членів СОТ полягають саме в додержанні процедури встановлення антидемпінгових мит. Проте, як зазначалося вище, наявність податкового характеру в механізмі застосування антидемпінгового мита однозначно відносить його до інструментів митно-тарифного регулювання.

Слушною у вирішенні питання віднесення антидемпінгового мита до конкретного виду державного регулювання є пропозиція щодо необхідності окремо розглядати безпосередньо антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні мита як засіб митно-тарифного регулювання, адже вони «носять податко-

вий характер, вони не є платою за послуги або різновидом штрафу», та «адміністративну процедуру проведення спеціального, антидемпінгового та антисубсидиційного розслідувань, що в даному випадку необхідно відносити до групи нетарифних засобів» [10, с. 158–159; 11].

На думку дослідника, вказана позиція є вірною, адже антидемпінгове мито як явище має економічне підґрунтя, є підвидом одного з елементів системи тарифного регулювання та застосовується як інструмент тарифного регулювання. Підтвердженням правильності такої точки зору є також положення Антидемпінгового Закону, який чітко розрізняє такі поняття, як антидемпінгові заходи, які являють собою «попередні або остаточні заходи, що застосовуються відповідно до цього Закону під час або за результатами антидемпінгового розслідування», та безпосередньо антидемпінгове мито, що являє собою «особливий вид мита, що справляється у разі ввезення на митну територію країни імпорту товару, який є об'єктом застосування антидемпінгових заходів».

Окрім того, особливості механізму встановлення мита, на думку автора, не можуть бути підставою для віднесення останнього до нетарифних засобів регулювання. Наприклад, згідно зі ст. 2 Закону України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» [12] передбачено, що річне запровадження сезонних ввізних мит у подвійному розмірі до пільгових ставок ввізного мита на сільськогосподарську продукцію певних груп УКТЗЕД, які протягом часу їх дії заміщують ввізні мита та є винятком із пільгових та преференційних режимів.

Згідно з ч. 3 ст. 2 названого Закону терміни дії сезонних мит встановлюються Кабінетом Міністрів України. Але, незважаючи на таку процедуру, Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» однозначно відносить сезонні мита до тарифних засобів регулювання імпорту сільгосппродукції, а нетарифне регулювання визначається ст. 3 даного Закону.

Таким чином, антидемпінгові мита виступають засобом митно-тарифного регулювання та водночас є одним з елементів у системі захисних заходів, які застосовуються у разі недобросовісної конкуренції з боку інших держав і іноземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а сама процедура розслідування та встановлення такого мита є адміністративним методом державного регулювання та може бути віднесена до інструментів нетарифного регулювання.

Висновки. Аналіз сутності та правової природи антидемпінгових мит свідчить про те, що, незважаючи на адміністративний характер механізму застосування, антидемпінгове мито належить до інструментарію митно-тарифного регулювання, адже має характер податкового платежу, економічне підґрунтя та є підвидом одного з елементів системи мино-тарифного регулювання, а також не є видом штрафу або плати за послуги. Від антидемпінгового мита слід відрізняти процедуру його застосування, яка за своїми ознаками може бути віднесена до нетарифного регулювання.

Характерними рисами антидемпіногового мита є такі:

– об'єктом регулювання виступають товари, які є об'єктом демпінгу;

– специфічна мета застосування – захист економічних інтересів держави та національних товаровиробників шляхом персоніфікованого регулювання імпорту;

– процедура застосування визначається окремим нормативно-правовим актом та встановлюється на підставі проведеного розслідування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шишаев А.И. Регулирование международной торговли товарами / А.И. Шишаев –М. : Центр экономики и маркетинга, 1998. – 173с.

2. Приймаченко Д.В. Митна політика України та її реалізація митними органами / Д.В. Приймаченко. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2006. – 332 с.

3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1947 року // Україна і Світова організація торгівлі : збірник офіційних документів. – К., 2002. – 384 с.

4. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. № 92-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38. – Ст. 288.

5. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України від 22.12.1998 р. № 330-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 12. – Ст. 97.

6. Наку А.А. Таможенное право ЕС / А.А. Наку, Б.І. Кучер. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2003. – 189 с.

7. Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів :Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2014 р. № 67 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/67-2014-%D0%BF.

8. Про утворення Державної фіскальної служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-2014- %D0%BF/paran6#n6.

9. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF.

10. Ківалов С.В. Митна політика України / С.В. Ківалов, Б.А. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2001. – 256 с.

11. Consolidated Version Of The Treaty Establishing The European Community // Official Journal of the European Communities. – 24.12.2002 – P. 325–333.

12. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції : Закон України від 17.07.1997 р. № 468/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 44. – Ст. 281.